

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.411.002.07.2021

Pan
Jan Najdek
Wójt Gminy Budzów
Budzów 445
34-211 Budzów

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/21/002 - Realizacja zadań dotyczących odbioru nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych przez wybrane gminy województwa małopolskiego

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy Budzów, 34-211 Budzów 445 (<i>Urząd lub Gmina</i>)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jan Najdek, Wójt Gminy Budzów od 22 listopada 2018 r. (<i>Wójt</i>)
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Przygotowanie Gminy do realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej, w odniesieniu do właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków.2. Egzekwowanie realizacji obowiązków przez właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz monitorowanie częstotliwości ich opróżniania.3. Kontrola realizacji obowiązków przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości.
Okres objęty kontrolą	Okres objęty kontrolą: lata 2020-2021. Badania kontrolne mogły dotyczyć również działań wcześniejszych i późniejszych, jeżeli miały one związek z zakresem przedmiotowym kontroli.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontroler	Małgorzata Kram, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/124/2021 z 18 listopada 2021 r. (akta kontroli str.1-2)

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200 ze zm., dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia realizację przez Gminę Budzów zadań związanych z odbiorem nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W Gminie nie opracowano i nie wdrożono kompleksowych rozwiązań organizacyjnych, pozwalających m.in. na zbieranie pełnych danych i informacji dotyczących gospodarki nieczystościami ciekłymi ze zbiorników bezodpływowych, w sytuacji gdy w grudniu 2021 roku zaledwie 11,7% zamieszkałych nieruchomości na jej terenie było podłączonych do sieci kanalizacyjnej.

Gmina nie była w pełni przygotowana do realizacji zadań związanych z odbiorem nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych. Sprawy te przydzielono pracownikowi Urzędu zatrudnionemu na samodzielny stanowisku ds. zamówień publicznych i ochrony środowiska. Pracownik ten miał bardzo szeroki zakres obowiązków, w tym sprawy udzielania zamówień publicznych. Bardzo duże obciążenie obowiązkami skutkowało niepełną realizacją zadań dotyczących nieczystości ciekłych. W Regulaminie organizacyjnym Urzędu³ nie uwzględniono wszystkich zagadnień dotyczących gromadzenia, odbioru i kontroli nieczystości ciekłych.

Obowiązki i zasady dotyczące m.in. częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych uregulowano w Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Budzów⁴. Nie dołożono jednak należytej staranności do rzetelnej realizacji zadań wynikających z ww. regulaminu i ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach⁵.

Urząd nie posiadał kompletnych danych, niezbędnych do wykonywania zadań określonych w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 ucpg. Prowadzona w Urzędzie ewidencja zbiorników bezodpływowych nie zawierała wszystkich danych niezbędnych do realizowania jej celu, a w szczególności:

- posiadania przez właścicieli zamieszkałych nieruchomości umowy na opróżnianie zbiornika i wywozu nieczystości;
- częstotliwości wykonywania tych czynności przez wszystkich właścicieli nieruchomości ujętych w tej ewidencji.

Brak kompletnej ewidencji utrudniał zapobieganie procederowi nielegalnego pozbywania się nieczystości płynnych, niezgodnie z zasadami ochrony środowiska. Gmina nie posiadała rzetelnej i kompletnej wiedzy na temat skali wytwarzanych ścieków na jej terenie oraz nie była przygotowana do prowadzenia zastępczych wywozów nieczystości ze zbiorników bezodpływowych, których właściciele nie zawarli umowy na opróżnianie zbiorników lub nie przedstawili rachunków/faktur potwierdzających ich wywóz. W szczególności nie posiadano informacji o liczbie osób, które nie wykonywały obowiązków określonych w Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Budzów i nie stosowało się do zasad, o których mowa w m.in. w art. 5 ust. 1 pkt 3a i 3b ucpg. Ponadto Gmina nie podjęła działań organizacyjnych dla zapewnienia tzw. zastępczych wywozów nieczystości, na zasadach określonych w art. 6 ust. 6 i 7 ucpg.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako pozytywną, negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Regulamin Organizacyjny Urzędu Gminy w Budzowie przyjęty zarządzeniem nr 9/2021 Wójta Gminy Budzów z dnia 20 stycznia 2021 r. (poprzednio w obowiązującym do 19 stycznia 2021 r. Regulaminie Organizacyjnym Urzędu Gminy w Budzowie ustanowionego zarządzeniem nr 110/2011 Wójta Gminy Budzów z dnia 30 grudnia 2011 r.) – dalej: Regulamin.

⁴ W dniu 4 września 2020 r. uchwałą nr XVII/166/2020 Rady Gminy w Budzowie przyjęto Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Budzów (poprzednio obowiązujący na podstawie uchwały nr XXXIX/341/2018 z dnia 21 września 2018 r.).

⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 888 ze zm., dalej: ucpg.

W niewielkim zakresie realizowano, wynikający z art. 6 ust. 5a ucpg, obowiązek kontrolowania posiadania umów w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych oraz dowodów uiszczenia opłat za te usługi. W badanym okresie Gmina nie planowała i nie prowadziła kompleksowej kontroli prawidłowości opróżniania zbiorników bezodpływowych, ograniczając się tylko do weryfikacji i kontroli 43 nieruchomości na podstawie przesyłanych do Urzędu informacji.

Urząd dysponował kwartalnymi sprawozdaniami podmiotów prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych na terenie Gminy. Danych z tych sprawozdań nie wykorzystywano jednak do analiz dotyczących stanu realizacji przez mieszkańców obowiązku opróżniania z nieczystości zbiorników bezodpływowych.

Wyniki kontroli upoważniają do stwierdzenia, że powyższe nieprawidłowości są konsekwencją wcześniejszych zaniedbań. Wpływ na skalę stwierdzonych nieprawidłowości miał również zbyt szeroki zakres obowiązków przydzielonych pracownikowi, odpowiedzialnemu za gospodarkę nieczystościami ciekłymi.

Najwyższa Izba Kontroli przyjmuje do wiadomości informację o znacznym zakresie planowanych na terenie Gminy prac, związanych z budową sieci kanalizacyjnej i przyłączeniami poszczególnych nieruchomości. Nie zwalnia to jednak Gminy z realizacji obowiązków kontroli i monitorowania sposobu zagospodarowywania nieczystości ciekłych w zbiornikach bezodpływowych, które wynikają z Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Budzów i ucpg.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przygotowanie Gminy do realizacji zadań gospodarki ściekowej, w odniesieniu do właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą, w Gminie całość zadań związanych z gospodarką ściekami, wytworzonymi w nieruchomościach nieprzyłączonych do zbiorczej sieci kanalizacyjnej realizował Urząd.

W Urzędzie utworzono wyłącznie samodzielne stanowiska pracy⁷, w tym stanowisko ds. zamówień publicznych i ochrony środowiska. Do zadań pracownika zatrudnionego na tym stanowisku należało m.in. prowadzenie *postępowania w sprawach nakazania wykonania niezbędnych urządzeń zabezpieczających wody przed zanieczyszczeniem i wydania zakazu wprowadzania ścieków do wody w przypadku wprowadzenia przez właściciela gruntu do wody ścieków nienależycie oczyszczonych*. Ponadto należało do niego *prowadzenie spraw z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej, ochrony przed zanieczyszczeniami oraz wykonywanie kontroli w tym zakresie*.

Pracownik ten prowadził także ewidencję zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Budzów oraz sporządzał sprawozdania SG-01 do GUS jako zadanie realizowane na polecenie kierownika jednostki.

(akta kontroli str. 3, 4-13, 14-35, 257-260, 309)

⁶Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷W Urzędzie zatrudnionych było 15 osób (w tym Wójt, Sekretarz i Skarbnik).

Z dniem 1 stycznia 2021 r. powołano Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Budzów (ZGK), który rozpoczął działalność m.in. w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków⁸. ZGK realizuje budowę sieci kanalizacyjnej grawitacyjnej wraz z przyłączami w Gminie Budzów, której I etap zakończono uzyskaniem zaświadczenia o braku wniesienia sprzeciwu wobec przystąpienia do użytkowania obiektu budowlanego z dnia 23 czerwca 2020 r. Do sieci kanalizacyjnej przyłączono dotychczas 236 budynków⁹ z 2635 nieruchomości ujętych w ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Budzów.

(akta kontroli str. 61-74, 181-229, 249-256, 261-292)

W Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy określono, że właściciele nieruchomości zobowiązani byli do pozbywania się nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości co najmniej raz na sześć miesięcy, w sposób systematyczny nie dopuszczając do przepelnienia się urządzeń gromadzenia nieczystości ciekłych.

(akta kontroli str. 36-40)

W części dotyczącej stanowiska ds. zamówień publicznych i ochrony środowiska przewidziano m.in.: nadzór nad przestrzeganiem przepisów prawa miejscowego w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy oraz prowadzenie kontroli w tym zakresie.

(akta kontroli str. 4-13, 14-35)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W zakresie czynności żadnego z pracowników Urzędu nie przypisano pełnego katalogu zadań wymienionych w ucpg, w tym wynikających z art. 3 ust. 3 pkt. 1 i 2 oraz art. 6 ust. 5a, 6 i 7 ucpg, jak:

- prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania oraz w celu opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej oraz ewidencji przydomowych oczyszczalni ścieków w celu kontroli częstotliwości i sposobu pozbywania się komunalnych osadów ściekowych oraz w celu opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej;
- zorganizowanie przez Gminę opróżniania zbiorników bezodpływowych w przypadku właścicieli nieruchomości, którzy nie zawarli umów, o których mowa w ust. 1.

(akta kontroli str. 3, 4-13, 14-35, 77-88, 236-237, 238-243)

Zgodnie ze Standardem Kontroli Zarządczej dla Sektora Finansów Publicznych nr A.3¹⁰ struktura organizacyjna jednostki powinna być dostosowana do aktualnych celów i zadań. Zakres zadań, uprawnień i odpowiedzialności jednostek, poszczególnych komórek organizacyjnych jednostki oraz zakres podległości pracowników powinien być określony w formie pisemnej w sposób przejrzysty i spójny.

Sekretarz Gminy (z upoważnienia Wójta) wyjaśniła, że zadania wynikające z ucpg w zakresie związanym z gospodarką ściekową realizowane były przez samodzielnego pracownika na stanowisku ds. zamówień publicznych i ochrony środowiska na podstawie ustnych poleceń kierownika jednostki i Sekretarza Urzędu.

(akta kontroli str. 306-307)

⁸Decyzja Wójta Gminy Budzów z dnia 4 grudnia 2020 r. – znak OŚ.7031.1.1.1.2020.

⁹Stan na 6 grudnia 2021 r.

¹⁰Komunikat Nr 23 Ministra Finansów z 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych. Dz. Urz. Min. Fin. 2009.15.84 z 30 grudnia 2009 r.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli Urząd nie był w pełni przygotowany organizacyjnie do wykonywania zadań w zakresie gospodarki ściekowej, w odniesieniu do właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, co skutkowało wystąpieniem nieprawidłowości opisanych w dalszej części wystąpienia pokontrolnego.

OBSZAR**2. Egzekwowanie realizacji obowiązków przez właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz monitorowanie częstotliwości ich opróżniania**

Opis stanu faktycznego

Według stanu na 31 grudnia 2020 r. na obszarze Gminy mieszkało – 8908 stałych mieszkańców, a na 30 listopada w 2021 r. – 8897. Według stanu na 6 grudnia 2021 r. na 2017 zamieszkałe nieruchomości tylko 236, tj. 11,7 % przyłączonych było do zbiorczej sieci kanalizacyjnej. W planach inwestycyjnych Gminy w zakresie gospodarki ściekowej była m.in. budowa sieci kanalizacyjnej o długości 19,25 km obejmującej 870 (tj. 9,8%), mieszkańców, 249 (tj. 10 %) nieruchomości.

Urząd dysponował:

- ewidencją zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków;
- kwartalnymi sprawozdaniami podmiotów prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych;
- protokołami kontroli oraz wizji lokalnych nieruchomości.

Urząd nie posiadał pełnych danych o:

- częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych i częstotliwości wywożenia osadów z przydomowych oczyszczalni ścieków;
- liczbie mieszkańców zbierających ścieki w zbiornikach bezodpływowych lub oczyszczających ścieki w przydomowych oczyszczalniach,
- liczbie zamieszkałych nieruchomości, które nie były podłączone do istniejącej sieci kanalizacyjnej i nie posiadały żadnego urządzenia zbierającego ścieki bytowe, tj. bezodpływowego zbiornika na ścieki lub przydomowej oczyszczalni ścieków,
- liczbie mieszkańców Gminy, którzy stosowali poszczególne metody pozbywania się nieczystości ciekłych,
- pojemności bezodpływowych zbiorników na nieczystości bytowe.

Prowadzona w Urzędzie ewidencja zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków zawierała spis 2635¹¹ nieruchomości z podaniem ich adresu (nr budynku) oraz adnotacją czy budynek został podłączony do kanalizacji (236), czy posiada zbiornik bezodpływowy (2091) lub czy budynek został podłączony do przydomowej oczyszczalni ścieków (158). Ponadto w prowadzonej ewidencji odnotowano, że w przypadku 618 nieruchomości ujętych w ewidencji w budynku nikogo nie zameldowano lub budynek został wyburzony. W ewidencji nie odnotowano nazwisk właścicieli nieruchomości oraz informacji na temat posiadania przez właściciela umowy o opróżniania zbiorników lub wywozu osadów. Nie odnotowano również ewentualnych kontroli lub informacji o częstotliwości opróżniania zbiorników.

(akta kontroli str. 41-43, 236-237, 244-248, 257-260, 269-292)

¹¹ Stan wszystkich nieruchomości na terenie Gminy posiadających nadany nr adresowy - na 6 grudnia 2021 r.

Sekretarz Gminy (z upoważnienia Wójta) wyjaśniła, że prowadzona ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków „odzwierciedla stan faktyczny. Zgodnie z ewidencją na terenie gminy Budzów występują 2091 zbiorniki bezodpływowe 156 przydomowych oczyszczalni ścieków natomiast 236 budynków, które posiadają już numer adresowy zostało podpiętych do kanalizacji sanitarnej. Urząd Gminy w Budzowie nie posiada możliwości finansowych na zlecenie podmiotowi zewnętrznemu pełnej weryfikacji zbiorników bezodpływowych. Ze względu na braki kadrowe i obciążenie obowiązkami pracownika, który w swoim zakresie czynności ma różnorodność tematyczną Urząd jest w stanie realizować minimalny zakres zadań”.

(akta kontroli str. 293-297, 298-303)

W okresie objętym kontrolą Gmina posiadała Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Budzów. Zgodnie z postanowieniami Regulaminu właściciele nieruchomości byli zobowiązani do pozbywania się nieczystości ciekłych w sposób systematyczny, co najmniej raz na sześć miesięcy. Zabronione było wylanie nieczystości ciekłych na teren własnej posesji, jak i wprowadzania ich do gruntów, rowów, rzeki i zbiorników wodnych.

(akta kontroli str. 36-40)

W latach 2020-2021 Urząd nie był kontrolowany przez podmioty zewnętrzne w zakresie objętym niniejszą kontrolą, a także:

- Rada Gminy nie omawiała tych zagadnień na swoich posiedzeniach;
- Wójt nie przedkładał Radzie Gminy stosownych informacji, sprawozdań oraz analiz w tym zakresie – przedmiotem dyskusji była inwestycja dotycząca budowy sieci kanalizacji sanitarnej;
- w książce skarg i wniosków prowadzonej w Urzędzie nie odnotowano żadnej skargi/wniosku dotyczącej gospodarki ściekowej na terenie Gminy;
- nie było przypadku nałożenia/zgłoszenia wniosku o ukaranie z powodu niewykonywania obowiązków wymienionych w ucpg;
- Urząd nie planował kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków, ograniczył się do kontroli bieżących.

Urząd podjął działania aby przypomnieć mieszkańcom o ustawowych obowiązkach wynikających z ustawy ucpg poprzez dwukrotnie (12 lutego i 1 marca 2021 r.) zamieszczenie stosownej informacji na stronie internetowej Urzędu.

(akta kontroli str. 58-60, 61-74, 238-243, 244-245, 246-248)

Sekretarz Gminy (z upoważnienia Wójta) wyjaśniła, że z uwagi na ogromny i ciągle rosnący zakres zadań należących do Gminy przy niezmiennie nielicznym zatrudnieniu nie można było realizować czasochłonnych kontroli. Ograniczono się do reagowania na każde zgłoszenie mieszkańca w tym zakresie a zintensyfikowano prace w celu uzyskania środków na globalne rozwiązanie problemu i zrealizowanie kanalizacji na terenie całej Gminy (...) posiadane środki i dokumentacja na wykonanie kanalizacji obejmuje w sumie ok. 60% obszaru Gminy. (...) Ponadto posiadamy opracowane projekty budowlane w sołectwie Bieńkówka i uzgadniamy źródła finansowania.

(akta kontroli str. 295, 306-307)

Gmina Budzów nie posiadała sieci wodociągowej poza lokalnym wodociągiem dla 11 nieruchomości w centrum Budzowa. W sprawozdaniu M-06 (Sprawozdanie o wodociągach i kanalizacji) wykazano dla nich zużycie 3,2 tys. m³ wody za 2020 r. Nieruchomości na terenie gminy dysponują własnymi ujęciami wody i Urząd nie

dysponował wiedzą o wielkości jej poboru w związku z czym nie można dokonać oceny jaki procent wody pobranej z wodociągów stanowiły nieczystości ciekłe przekazywane do oczyszczalni ścieków.

(akta kontroli str. 44-56, 57, 75-76)

Sekretarz Gminy (z upoważnienia Wójta) wyjaśniła, że ok. 90% ludności Gminy Budzów korzysta z prywatnych studni zagrodowych lub ujęć zaopatrujących od kilku do kilkunastu gospodarstw/domów jednorodzinnych/zakładów produkcyjnych. Z tego względu Urząd nie ma danych dotyczących faktycznej ilości zużytej wody przez mieszkańców, co przekłada się na brak możliwości odniesienia się do ilości ścieków.

(akta kontroli str. 293-297, 298-303)

Urząd terminowo złożył do GUS roczne sprawozdanie statystyczne SG-01 *gospodarka mieszkaniowa i komunalna* za 2020 r.

(akta kontroli str. 44-56)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków prowadzona była w sposób nierzetelny, gdyż nie zawierała informacji niezbędnych do realizowania jej celu (określonego w 3 ust. 3 pkt 1 i 2 ucpg), tj.: nie odnotowano w niej:

- faktu posiadania przez właścicieli 2091 nieruchomości umów lub rachunków potwierdzających opróżnianie zbiornika i wywozu nieczystości;
- częstotliwości wykonywania tych czynności w stosunku do wszystkich właścicieli nieruchomości ujętych w tej ewidencji.

Nie podano również liczby mieszkańców zamieszkałych w danej nieruchomości lub pojemności zbiornika bezodpływowego.

2. W okresie objętym kontrolą Urząd skontrolował¹² jedynie 43 nieruchomości (1,7% wszystkich nieruchomości niepodłączonych do zbiorczej sieci kanalizacyjnej), w tym 28 wyposażonych w przydomowe oczyszczalnie ścieków. Liczby te stanowiły odpowiednio 0,72% zaewidencjonowanych zbiorników bezodpływowych i 9,5% przydomowych oczyszczalni ścieków. W każdym przypadku nie stwierdzono nieprawidłowości, a kontrolowani przedstawili dokumenty potwierdzające wywóz nieczystości ciekłych przez uprawnione podmioty. Wójt nie podejmował innych działań wobec pozostałych właścicieli nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji (tj. 98% nieruchomości) celem sprawdzenia czy i w jaki sposób pozbywano się ścieków. W szczególności nie monitorowano czy częstotliwość wywozu nieczystości jest adekwatna do zużycia wody lub liczby mieszkańców, np. korzystając z porównywania sprawozdań Przedsiębiorców z posiadaną ewidencją.

3. Posiadane przez Urząd dane¹³ (m.in. uzyskane na podstawie składanych przez Przedsiębiorców do Urzędu sprawozdań o objętości wywiezionych ścieków), nie były przedmiotem analiz prowadzonych przez Urząd, w tym nie użyto ich do weryfikacji kompletności posiadanej ewidencji oraz przy typowaniu podmiotów (właścicieli nieruchomości) do kontroli wywiązywania się z nałożonych obowiązków w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych.

4. W okresie objętym kontrolą Gmina nie przeprowadzała tzw. zastępczych wywozów nieczystości gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych i nie była

¹² Kontrolą objęto 28 nieruchomości w ramach bieżącego nadzoru oraz 15 nieruchomości co do których uzyskano informacje bądź od mieszkańców bądź od innych instytucji (Wody Polskie, ekointerwencja).

¹³ Np. w III kwartale 2021 r. odebrano nieczystości płynne od 198 właścicieli.

przygotowana do ich przeprowadzenia, w szczególności nie zawierała umowy z przedsiębiorcą mogącym taką czynność wykonać. Tym samym nie była przygotowana do wydania z urzędu decyzji o zastępczym wywozie nieczystości ciekłych, o czym stanowią postanowienia art. 6 i art. 7 ucpg, w sytuacji gdy Gmina nie posiadała szczegółowych danych w prowadzonej ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz nie przeprowadzała kontroli realizacji obowiązków nałożonych na właścicieli nieruchomości.

(akta kontroli str. 36-40, 41-43, 58, 75-88,89-102, 246-248)

Sekretarz Gminy (z upoważnienia Wójta) wyjaśniła, że z uwagi na obciążenie pracą nielicznej kadry Urzędu Gmina ograniczyła się do zamieszczania ogłoszeń na stronie internetowej i tablicach ogłoszeń wezwań do przestrzegania Regulaminów. Najlepszym działaniem zmierzającym do rozwiązania problemów ze zbyt rzadkim opróżnianiem zbiorników bezodpływowych jest zbudowanie kanalizacji dla wszystkich wsi i na tych działaniach Urząd się skupia w ostatnich latach uzyskując niezbędne dotacje.

(akta kontroli str. 295, 306-307)

Wójt wyjaśnił, że w zakresie gospodarki ściekowej w odniesieniu do właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków Gmina podjęła działania poprzez przystąpienie do kompleksowej kanalizacji gminy z przyznaniem dotacji każdemu właścicielowi w wysokości kwoty rzeczywistych kosztów przyłącza wypłacanej wykonawcy przyłącza pomniejszonej o 2000 zł „wkładu własnego” właściciela nieruchomości¹⁴. W celu m.in. zabezpieczenia zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków została utworzona uchwałą nr XVII/162/2020 Rady Gminy w Budzowie z 4 września 2020r. spółka komunalna pod nazwą Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Budzów Spółka z o.o., która zajmuje się m.in. prowadzeniem i nadzorowaniem projektu inwestycyjnego polegającego na budowie infrastruktury kanalizacyjnej obejmującej ok. 60% powierzchni gminy i oczyszczalni ścieków.

Ponadto podał, że Urząd podejmie dodatkowe działania zmierzające do zwrócenia uwagi mieszkańców na konieczność przestrzegania zasad. (...)zamieszczając na stronie Urzędu informację o zintensyfikowaniu monitorowania częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych i wywożenia osadów z przydomowych oczyszczalni ścieków. W Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Budzów zamieszczone zostaną również niezbędne informacje o ewentualnych sankcjach w przypadku nieprzestrzegania zasad.

(akta kontroli str. 310)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie, zarówno egzekwowanie przez Gminę realizacji obowiązku opróżniania zbiorników bezodpływowych od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków, jak również monitorowanie częstotliwości ich opróżniania.

Prowadzona w Urzędzie ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków nie była w pełni funkcjonalna, gdyż nie zawierała szeregu informacji niezbędnych do realizowania celu jej prowadzenia. Gmina nie podjęła żadnych działań w stosunku do właścicieli nieruchomości nieposiadających zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków. Działania kontrolne, o których mowa w art. 6 ust. 5a ucpg, wobec właścicieli nieruchomości ujętych w ewidencji były bardzo ograniczone i niewystarczające. Gmina nie była także przygotowana do prowadzenia zastępczych wywozów nieczystości

¹⁴ Niezależnie od długości przyłącza.

ze biorników bezodpływowych, których właściciele nie zawarli umowy na opróżnianie zbiorników.

3. Działania organu wykonawczego Gminy związane z realizacją obowiązków przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą na terenie Gminy siedmiu Przedsiębiorców otrzymało stosowne zezwolenia na wywóz nieczystości płynnych. W latach 2020-2021 (III kwartał) usługi wywozu nieczystości ciekłych realizowało czterech przedsiębiorców. Objętość wywożonych nieczystości płynnych wahała się pomiędzy 374,9 m³ w II kwartale 2020 r., a 764,8 m³ w III kwartale 2021 r. Liczba nieruchomości, z których odebrano nieczystości wahała się od 96 w I kwartale 2020 r. do 198 w III kwartale 2021 r. Stosownie do art. 9o ucpg kwartalne sprawozdania były składane przez Przedsiębiorców terminowo i zawierały stosowne wykazy właścicieli nieruchomości¹⁵.

(akta kontroli str. 41-43, 89-102, 230-235)

Stwierzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Niewielka liczba nieruchomości wykazywana w sprawozdaniach Przedsiębiorców świadczyła o tym, że postanowienia regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy, w zakresie częstotliwości wywozu nieczystości ciekłych nie były przez mieszkańców respektowane. Tym samym Urząd posiadał informację o bardzo niskim poziomie realizacji przedmiotowych obowiązków a mimo tego przeprowadzone przez Urząd kontrole dotyczyły niewielkiej (1,7%) części z 2249 nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowych oczyszczalni ścieków i nie dawały rzetelnego obrazu stanu pozbywania się nieczystości płynnych.

(akta kontroli str. 41-43, 77-88, 89-102, 230-235)

Wyjaśnienia Wójta i Sekretarz Gminy w tej sprawie przytoczono obszarze drugim niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

OCENA CZĄSTKOWA

Urząd egzekwował od Przedsiębiorców terminowe składanie sprawozdań kwartalnych, o których mowa w art. 9o ucpg. Danych z tych sprawozdań nie wykorzystywano jednak do analiz dotyczących realizacji przez mieszkańców obowiązku opróżniania z nieczystości zbiorników bezodpływowych.

¹⁵ Jeden Przedsiębiorca dołączył wykaz nieruchomości dopiero na wezwanie Urzędu.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące poniższą uwagę i wnioski:

Uwaga

NIK zwraca uwagę, że Gmina nie posiada rzetelnych informacji o gospodarce nieczystościami ciekłymi i skali rozbieżności pomiędzy ilością wytworzonych nieczystości ciekłych a ilością ścieków odebranych. Z danych posiadanych przez Gminę można wnioskować, że znaczna ilość ścieków nie została zagospodarowana w podanym wyżej okresie zgodnie z obowiązującymi przepisami ucpg. Brak analiz posiadanych danych, celem wyjaśnienia skali problemu świadczy o braku należytego monitorowania tego zagadnienia. Należy zauważyć, że Gmina podjęła działania zmierzające do kompleksowego rozwiązania problemu poprzez wybudowanie sieci kanalizacyjnej i uzyskanie środków na sfinansowanie wykonania kanalizacji na terenie całej Gminy. Obecnie został wykonany I etap prac a posiadane środki i dokumentacja na wykonanie kanalizacji obejmuje ok. 60% obszaru Gminy (sołectwa Budzów, Jachówka). Ponadto zostały opracowane projekty budowlane dla kolejnego sołectwa (Bieńkówka).

Wnioski

- 1) dostosowanie regulacji wewnętrznych zawartych w Regulaminie organizacyjnym oraz zakresów obowiązków do zadań Gminy w zakresie gospodarki ściekowej;
- 2) podjęcie działań wspomagających wykonywanie zadań przez pracownika zajmującego się gospodarką ściekową, w tym poprzez umożliwienie udziału w szkoleniach w zakresie adekwatnym do potrzeb i ww. zadań;
- 3) zapewnienie skutecznego funkcjonowania w Urzędzie, w szczególności w ramach kontroli zarządczej, systemu monitorowania i nadzoru nad realizacją zadań z zakresu gospodarowania ściekami wytworzonymi w nieruchomościach niepodłączonych do zbiorczej sieci kanalizacyjnej;
- 4) zapewnienie rzetelnego prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, zawierającej informacje umożliwiające wykonywanie kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych;
- 5) prowadzenie kontroli u właścicieli nieruchomości, w zakresie określonym w art. 6 ust. 5a ucpg, celem weryfikacji realizacji nałożonych na nich obowiązków;
- 6) ustalenie osób, które nie wykonują obowiązków określonych w Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Budzów dla zastosowania sankcji, o których mowa w art. 10 ust. 2 i 2a ucpg;
- 7) podjęcie działań organizacyjnych dla zapewnienia tzw. zastępczych wywozów nieczystości, na zasadach określonych w art. 6 ust. 6 i 7 ucpg;
- 8) wykorzystywanie danych w sprawozdaniach przedsiębiorców odbierających nieczystości ciekłe do bieżącej analizy stanu realizacji przez mieszkańców obowiązku opróżniania z nieczystości zbiorników bezodpływowych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwagi i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, grudnia 2021 r.

Kontroler
Małgorzata Kram
Specjalista kontroli państwowej

.....
podpis